

VISSZA A GYÖKEREKHEZ: A TISZTESSÉGTELEN VERSENYRŐL SZÓLÓ 1923. ÉVI V. TÖRVÉNYCIKK JELENTŐSÉGE, VALAMINT A JÓ HÍRNÉV ÉS A HITELKÉPESSÉG VÉDELME

Back to the roots: The importance of the Act V. of unfair competition in 1923, as well as the protection of reputation and credit standing

NYIKES ZITA*

Napjainkban a digitalizáció terjedésének egyik árnyékhatásaként megszorodtak a hírnévsértések, mert az online tér több és szélesebb körű lehetőségeket biztosít erre. Mindez nemcsak a magán-, hanem az üzleti szférát is érinti. A gazdasági verseny során elkövetett jogsértések ellen leginkább a versenyjog nyújt védelmet. Jelen tanulmány vissza kíván nyúlni a történelmi gyökerekhez, és azt vizsgálja, hogy milyen körülmények között született meg a tisztességtelen versenyről szóló első magyar törvény, illetve hogyan lépett fel a hírnévsértő, hitelrontó magatartásokkal szemben, milyen típusú jogsértésekkel találkozhattunk, mikor még nem voltak a maihoz hasonló technikai eszközök, és hogyan alakult az akkori joggyakorlat.

Kulcsszavak: *tisztességtelen verseny, jó hírnév sérelme, hitelrontás, üzleti tisztesség*

Nowadays, as the shadow of the spreading of the digitalization, the number of reputation harms has been increased due to the opportunity available in the online space. The harms appear not only in the private sphere but the business area, too. The competition law protects against the violation of law in the economic competition. This paper reaches back to the beginning and it studies the circumstances of the birth of the first Hungarian act against unfair competition. Also, it looks at how it regulated the actions harming reputation and credit standing; when any tools similar to modern technics were not available yet; and what was the practice of law managed that time.

Keywords: *unfair competition, harm of good reputation, libel, honest practice in commercial matters*

* DR. NYIKES ZITA
PhD-hallgató
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Kereskedelmi Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
znyikes@yahoo.com

1. A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk megszületése

A XX. század gyorsan fejlődő gazdaságában a vállalkozások közötti verseny is felerősödött, egyre erőteljesebben jelentkeztek olyan magatartások, amelyek az üzleti életben kialakult tolerancia küszöbét átlépték. E magatartások nemcsak a versenytársakat sértették vagy károsították meg, hanem a tisztességtelen módszereket alkalmazó vállalkozások fogyasztóit is. Nemzetállami és nemzetközi szinten is megjelent az igény a jogi védelem iránt e „tiszteségtelen” magatartásokkal szemben.

Az ipari tulajdon védelmére Washingtonban 1911. évi június hó 2-án aláírt nemzetközi megegyezések becikkelyezéséről szóló 1913. évi VIII. törvénycikk 10. b) cikke¹ nagy súlyt fektet arra, hogy a szerződő államok az Unióhoz tartozó államokat a tisztességtelen verseny ellen hathatós oltalomban részesítsék. A nemzetközi kereskedelmi szerződések megkötése alkalmával határozott előnyben részesül az az állam, amelynek jogrendje a kereskedelem érdekeit hathatósan védelmezi.

A hazai kodifikációs folyamat fellendítésére jött létre 1915-ben az „Üzleti Tisztességet Védő Egyesület”, amelynek fő célja volt egy egységes törvényi védelem elérése és a tisztességes verseny biztosítása a gazdasági verseny területén.

Jogi rendezettség hiányában a korabeli magyar bírósági gyakorlat nem adott magánjogi védelmet a tisztességtelen verseny ellen. A Kúria 1909. február hó 11-én 4333/1908. IV. p. t. szám alatt hozott határozata szerint: „A tisztességtelen versenyzésből támasztható igények törvényhozásilag szabályozva nincsenek, ennélfogva a per elbírálásánál csakis azt lehet szem előtt tartani, hogy a versenyző versenytársával szemben követett-e el a fennálló törvények által tiltott olyan cselekményt, amely annak kárt okoz.”

Külön versenyjogi törvényes rendelkezések hiányában a magyar bíróságok csak azt vizsgálták, hogy a bepanaszolt magatartás ütközik-e valamely meglévő jogi előírásba. A hazai bírói gyakorlat hozzáállása is ambivalens módon érlelő napsugara volt a tisztességtelen verseny védelmét szolgáló törvénykezés megindulásának.

A versenyjogi szabályozás elsősülöttjei más országokban már világra jöttek², 1892-ben megszületett a német versenytörvény is.³ A hazai jogalkotási folyamat

¹ 10. b) Cikk: Az összes szerződő országok kötelezik magukat, hogy mindazoknak, akik az Unióhoz tartoznak, a tisztességtelen verseny ellen hathatós oltalmat biztosítanak.

² A versenyjogi szabályok történetével foglalkozó szakirodalom alapján elmondhatjuk, hogy amíg Európában halogatták a versenyjogi szabályok megalkotását a XIX. század végén, addig Kanadában megszületett a modern kor első versenyjogi jogszabálya. A „szövetkezés/szervezkedés” eltitkolása elleni védelem egy évvel az előtt megszületett, mielőtt az Amerikai Egyesült Államokban a leghíresebb versenyjogi jogszabályt, a Sherman-törvényt megalkották volna 1890-ben. A John Shermanról elnevezett törvény arra tett kísérletet, hogy törvényen kívül helyezze a nagyvállalatok általi versenyszigorításokat, akik összejátszottak a versenytársakkal a meghatározott árakban és piacfelosztásban.

³ 1892 Wettbewerbs-, Kartell- und Immaterialgüterrecht.

többször nekilódult. Kuncz Ödön jogászprofesszor emlékei szerint⁴ 1920-ban, amikor a tisztességtelen verseny témája iránt érdeklődő Emich Gusztáv⁵ kereskedelemügyi miniszter először javaslatot készített a tisztességtelen verseny szabályozásával kapcsolatban, őt is meghívták egyeztetésre, de ő a javaslatot bőbeszédűnek és zavarosnak találta. Emich Gusztáv csak néhány hónapig volt a szaktárca vezetője, ez alatt a rövid idő alatt nem volt lehetősége „bőbeszédű” javaslatát célba juttatni. A tisztességtelen verseny elleni jogi küzdelemnek újabb lökést adott a trianoni békeszerződést a magyar jogrendszerbe beiktató 1921. évi XXXIII. törvénycikk 210. §-a, ez kötelezett ugyanis versenytörvény megalkotására:⁶ „Magyarország kötelezi magát, hogy minden szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedést megtesz avégből, hogy a Szövetséges és Társult Hatalmak bármelyikétől származó nyersterményeket és ipari gyártmányokat a kereskedelmi forgalomban *a tisztességtelen verseny minden módja ellen megvédi*.”

Mindezek megalapozták a végső törvényelőkészítő munkát, és annak 1923-as megszületését. A törvény nem sikeredett tökéletesre, három kommentár is készült hozzá magyarázatképpen: Meszlényi Artúr: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata*, ezt követte Beck Salamon és dr. Vámbéry Rusztem *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata* című munkája, majd harmadikként Kuncz Ödön és Balás P. Elemér⁷ együtt írták meg *A tisztességtelen verseny: Az 1923. V. törvénycikk magyarázata, kiegészítő a törvényt végrehajtó rendeletekkel* című könyvet⁸.

„Ezúttal nem egyszerűen egy szakjognak magában zárt törvényhozási szabályozásával állunk szemben, mint amikor a törvényhozó például a szabadalmi-védjegy, vagy a szerzői jogi törvényt megalkotta, hanem a joghatásokat szülő cselekvések és magatartások annyira heterogén formái, és az eddigi jog szerint közömbös csoportjai vétettek be a dogmatikus jog sáncaiba, hogy az azokat konkrét joghatások alá, általános érvennyel és elvi terjedelemben összefoglaló törvénytől való valóságos alap-pillér természetével bír, amely magánjogunk egyéb területeire is, főleg a comerciá-

⁴ KUNCZ Ödön: *Életem*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2017, 393–395. A könyv Kuncz Ödön több mint 2000 oldalas kézírata alapján készült.

⁵ Emich Gusztáv (1886–1927) magyar politikus, diplomata, kereskedelemügyi miniszter. Hazai, németországi és párizsi jogi és kereskedelempolitikai tanulmányai után 1888-ban a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi minisztériumban tisztviselőként dolgozott. 1905-től többször képviselte a kormányt külföldi kongresszusokon. 1920-ban 4 hónapig kereskedelmi miniszter volt. 1920-ban országgyűlési képviselővé választották, 1920–1925 között berlini követ. Éveken keresztül a budapesti áru- és értéktőzsde kormánybiztosaként dolgozott.

⁶ Szemle. *Jogtudományi Közlöny* 1923/5., 40.

⁷ Balás Péter Elemér (1883–1947) jogtudós, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémiai levelező tagja. Több területen is maradandót alkotott, jogi polihisztornak is nevezték. A büntetőjog mellett a magánjog, a szerzői jog, a sajtójog foglalkoztatta.

⁸ Megjelent 1924-ben Budapesten a Politzter kiadásában.

lis életvonalatkozásokra kiterjedő jogfejlődés hordozójává lesz” - írta dr. Fazekas Oszkár a Meszlényi Artúr kommentárjáról szóló szemléjében.⁹

1925 februárjában, miután fő célja megvalósult, az Üzleti Tisztességet Védő Egyesület beolvadt a Magyar Iparjogvédelmi Egyesületbe, amelynek egyik alelnöke Kuncz Ödön professzor lett. A versenyügyi szakosztályon tartott előadása alkalmával a tisztességtelen verseny elleni küzdelemmel kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy az nemcsak „nemes verseny”, hanem „nemzetet megmentő verseny”.¹⁰

2. A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk célja és felépítése

A törvénycikk egy kategorikus erkölcsi imperatívusból indul ki, amely azt a parancsot adja, ami a kereskedelemben is a tisztességes boldogulást segíti, hogy ne legyen társadalomellenes kereskedelmi gyakorlat, és ami alapján a „kereskedelemnek megvédelmezése első rangú állami feladat”, a „jogrend mellőzhetetlen feladata”, „kereskedelem megbízhatóságának biztosításához fűződő jelentős közgazdasági érdek”. A célja pedig az, hogy „a tisztességtelen verseny minden elképzelhető megnyilvánulása ellen hathatós oltalmat adjon”, valamint „a tisztességtelen versenynek legjellegzetesebb tényállásaira magánjogi és büntetőjogi következményekkel sújtson”.¹¹ Az is megfogalmazódik, hogy „a tisztességtelen versenyek annyira változatos és nap-nap után módosuló válfajai forrották ki”, ezért „a tisztességtelen verseny különböző alakjainak veszélyességéhez kell igazodni”.¹² Éppen ezért a jogalkotói szándék abból indul ki, hogy nem elegendő az általános fogalmi meghatározás, hanem egyenként tételes cselekmények is felsorolásra kerülnek. A tisztességtelen verseny „minduntalan felbukkanó újabb és újabb alakzatai” miatt egy generálklauzula bevezetése is szükségesnek mutatkozott.

A generális klauzula „a tisztességtelen verseny legáltalánosabb körülírása akar lenni abból a célból, hogy gazdasági életünk a tisztességtelen versenynek minden elképzelhető megnyilvánulásával szemben védelmet találjon”.¹³ Kuncz Ödön professzor ellenezte, hogy a generális klauzulába a jó erkölcsöt is felvegyék. „Hiszen az üzleti tisztesség teljesen elegendő direktíva a bíróság számára. Sőt többet mond, mint a túlságosan általános ’jó erkölcs’, mert a bírót arra utasítja, hogy mértéknek a tisztességes kereskedő magatartását vegye.”¹⁴

2.1. A törvénycikk négy fejezete

A törvénycikk négy fejezetre osztható az alábbiak szerint:

- Az I. fejezet *A tisztességtelen versenyről általában* címet viseli.

⁹ Jogirodalom. *Jogtudományi Közöny* 1923, 16. szám, 126.

¹⁰ Az Iparjogvédelmi Egyesület tisztújítása. *Iparjogi Szemle* 1925, 1. szám. 2.

¹¹ 1923. évi V. törvénycikk indokolása.

¹² 1923. évi V. törvénycikk indokolása.

¹³ 1923. évi V. törvénycikk indokolása, Részletes indoklás az 1. §-hoz.

¹⁴ KUNCZ: i. m. 395.

- A II. fejezet *Az üzleti tisztesség szabta korlátoknak egyes fontosabb áthágásait* tartalmazza, melyen belül öt részre van osztva: 1. Szédelgő feldicsérés (reklám-szédelgés), 2. Bitorlás és utánzás, 3. Hírnévrontás és hitelrontás, 4. Hólabdaszerződés, 5. Az üzleti vagy üzemi titok elárulása vagy jogosulatlan felhasználása.
- A III. fejezet a *Büntető rendelkezések között A szédelgő feldicsérés vétsége, A bitorlás vétsége, Az utánzás vétsége, A tulajdonos és a megbízó büntetőjogi felelőssége, Az üzleti vesztegetés vétsége, Az üzleti vagy üzemi titok megsértésének vétsége* eseteket sorolja fel, valamint a *Visszaesés* körülményét részletezi. Ebben a részben ismerhető meg az is, hogy mi vezethet a büntetési minősítéshez.
- A IV. fejezet *Vegyes átmeneti és záró rendelkezései címszó alatt* számos, érdemi szabály sorakozik: fogalommeghatározások (vállalat, áru, versenytárs), a kérhető magánjogi jogkövetkezmények (abbahagyás, kártérítés, sajtóközlemény), elévülési határidők, kereskedelmi és iparkamarák különös jogai a magánjogi perekben, a kereskedelmi és iparkamarák által a versenysértések tárgyalására felállítható választott bíróság.

Érdekes szempontot vet fel a törvénycikk akkor, amikor a versenytársak magánindítványra való jogosultságát megteremti. A szédelgő feldicsérés vétsége, a bitorlás vétsége, az utánzás vétsége, a tulajdonos vagy megbízó mulasztása vétségek tekintetében, valamint akkor is, ha ezek a cselekmények a visszaesés miatt büntetési minősülnek, a versenytársakat, továbbá a cselekmény által érintett szakmabeli érdekek előmozdítására hivatott belföldi gazdasági testületeket és szakegyesületeket magánindítványra jogosultnak tekinti. Versenytárs vagy versenyvállalat a törvénycikk értelmében pedig „minden azonos tárgyú vagy hasonló vállalat, amennyiben a távolsági viszonyokra és az eseteknek egyéb körülményeire figyelemmel az üzleti versenyben érdekeltnek tekinthető”.¹⁵

Balás P. Elemér, aki szintén részt vett a kodifikációban, foglalkozott sajtóetikával is. Elképzelhető, hogy ennek köszönhető az, hogy a tisztességtelen versenytárs tisztességtelen versennyel kapcsolatos gyakorlatának nyilvánosságra hozatala is megjelenik a törvénycikkben a szankciókhoz kapcsolódva. Az ítéletet a jogosult kifejezett kívánságára napilapban vagy szaklapban az elítélt költségére közzéteszik.¹⁶

Ugyanakkor nem vég nélküli az igényérvényesítés joga, mert a törvénycikk az elévülés eseteit is rögzíti: „Az abbanhagyási és kártérítési követelés attól a naptól számítandó hat hónap alatt évül el, amikor a sértett fél a cselekményről és a felelős személy kilétéről tudomást nyert, e tudomásra való tekintet nélkül pedig a cselekmény elkövetése napjától számított három év alatt.”¹⁷

A kereskedelmi és iparkamarák kitüntetett szerepet kaptak, egyrészt a választott bíróságok (jury), illetve az ülnöki intézmény létrehozása formájában. A kereske-

¹⁵ 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről 30. §.

¹⁶ 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről 26. §.

¹⁷ 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről 37. §.

delmi és iparkamarák a kereskedelem és ipar terén a verseny tisztességét ellenőrizték és a jogalkotói szándék az volt, hogy a tisztességtelen verseny leküzdésére a maguk részéről is mindent megtegyenek. „A kereskedelmi és iparkamarák a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választott bíróságokat létesítenek. E választott bíróság hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abbahagyásra irányul.”¹⁸ A kereskedelmi ülnöki intézmény pedig abban teljessedett ki, hogy a tárgyaláson kiküldöttel képviseltette magát a kamara, a közérdek megóvása szempontjából szükséges adatokat, felfogásokat a bíróval közölte, ennek alapján a törvénycikk magyarázata szerint a kereskedelmi ülnök megjegyzése, hozzászólása, érvelése mintegy szakértői véleményként is értékelhető volt.¹⁹

3. A jó hírnév és a hitelképesség védelme és annak korabeli joggyakorlata

A törvénycikk úgy fogalmaz, hogy „[v]erseny céljára nem szabad oly valótlan tényt állítani vagy híresztelni, valamely tényre közvetlenül utaló oly valótlan kifejezést használni, vagy az üzleti tisztességbe ütköző más oly cselekményt elkövetni, amely valamely versenyvállalat hitelét vagy jóhírnevét veszélyezteti vagy hitelképességét csökkenti”.²⁰

A törvénycikk magyarázata rámutat, hogy ennek a tényállásnak is volt általános szabályozása és általános büntetőjogi oltalma, hiszen az 1914. évi XLI. törvénycikk a becsület védelméről „Hitelrontás” (befektetés, dénigrement) kapcsán kimondta, hogy „vétséget követ el, aki akár valótlan tény állításával vagy híresztelésével, akár pedig valamely tényre közvetlenül utaló valótlan kifejezés használatával valakinek hitelét veszélyezteti vagy hitelképességét csökkenti”.²¹

Meszlényi Artúr kifejti, hogy a *hírnévrontás* rokon a becsületsértéssel, azonban itt nem a becsületről, azaz a személy erkölcsi értékéről, hanem *az üzleti forgalomban elfoglalt pozíciójáról van szó*.²² A jogos bírálathoz megengedett, amíg az jóhiszemű és tárgyilagos.

Hírnévrontásnál annak van kereseti joga, akinek vállalata ellen az ellenséges tény irányul. Azonban itt is legitimáltak a többi versenytársak, ha a cselekmény nemcsak egyeseket, hanem az összes versenytársat érinti, különösen akkor, ha mások lekicsinyléséről van szó azért, hogy a saját áru a versenyárunál jobbnak tűnjön fel. Versenytárs alatt érteni kell minden azonos tárgyú vagy hasonló vállalatot, amelyre nézve a tisztességtelen verseny sérelmes lehet, jelesül azokat, akik azonos vagy rokon szolgáltatásokkal lépnek fel a versenyben. A rokon szolgáltatás fogal-

¹⁸ 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről 44. §.

¹⁹ 1923. évi V. törvénycikk indokolása, Részletes indoklás a 44. §-hoz.

²⁰ 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről 13. §.

²¹ 1914. évi XLI. törvénycikk 23. §.

²² MESZLÉNYI Artúr (1): *A tisztességtelen versenyről szóló törvény (1923. évi V. törvénycikk) magyarázata*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat kiadása, Budapest, 1923, 17.

mához tartozik minden oly szolgáltatás, amelyet a sértés kelendőségében érint, például orvosságra vonatkozó hirdetésnél az orvos is, akinek praxisát ez hátrányosan érinti.²³

Meszlényi Artúr számos külföldi és hazai példát hoz a hírnévsértés, hitelrontás bemutatására: A versenytárs felekezetére vagy politikai pártállására való utalás, amennyiben a valóság keretei között mozog, még nem oly nyilatkozat, amely tisztességtelen versennyé minősülne, mivel csak azokra a vevőkre gyakorolhat elhatározó befolyást, akiknél e körülmények pusztá megemlítése is hatásában kiszámíthatatlan és gyakran éppen az ellenkező hatást váltja ki. Ha azonban az állítás valótlan vagy gyűlölködő módon oly szavak vagy állítások kíséretében történik, amelyek közvetve alkalmasak arra, hogy belőlük a vevő a versenytárs üzletére hátrányos következtetést vonjon le: ez tisztességtelen verseny. A jury gyakorlata ilyennek minősítette az alábbi kitételeket: „Ébredőtől nem lehet vásárolni”, „nem lehet nekik hitelezni”. A Budapesti Tábla P. VI. 9885/1927. sz. ítéletében tisztességtelen versenyt állapított meg, mert a versenytárs „ébredő” minőségére való utalás olyan helyen történt, ahol az nyilvánvalóan ellenszenvet váltott ki.²⁴

„Különösen a szolgáltatások jóságának vitássá tétele útján; s ez ismét közvetlenül vagy közvetett úton történhetik, úgyhogy a gyártási módszert kicsinyítik le azzal, hogy a gyártmányokat rosszaknak, nem szolidáknak, értékteleneknek mondják, vagy hogy leírásukkal undort vagy ellenszenvet keltenek irántuk (például mérszárosról annak állítása, hogy döglött húst árul; vagy hogy a sértett üzletmenetét kedvezőtlen színben tüntetik fel (például azt állítják, hogy a sértett kohója kellő foglalkoztatás hiányában szünetel és aki nála rendel, raktárról kapja a vasat. Ugyanígy hat erkölcstelenségnek, kizsákmányolásnak, éhbérek fizetésének az illető személlyel kapcsolatba hozatala, vagy oly állítás, amely az illetőnek foglalkozása gyakorlására való alkalmasságát vonja kétségbe, például becsüsről annak állítása, hogy nem tartozik a tapasztalt szakemberek közé. Ide tartoznak azonban oly állítások is, amelyek a vállalkozó *hitelét* támadják meg, például, hogy a tőzsdén játszik, hogy nagy összegeket veszített, hogy vagyoni helyzetét meghaladólag költekezik, hogy vagyoni létét veszély fenyegeti.”²⁵

A hírnévrontás egy másik faja az az állítás, hogy valamely cikk forgalomba hozatala másnak szabadalmi jogába ütközik. Az ilyen állításokat rendszerint azzal szokták egybekapcsolni, hogy a közönséget óvják az áru vásárlásától. De ide tartozik a kereskedőről tett oly nyilatkozat is, hogy üzletében tisztességtelen magatartást tanúsít, hogy csődben van, vagy, hogy anyagi nehézségekkel küzd.²⁶

Meszlényi Artúr szerint a hírnévrontó kijelentések részben ún. támadó cselekmények, részben egyéb híresztelések. Támadó cselekmény a megtámadotthoz vagy

²³ MESZLÉNYI (1): i. m. 17.

²⁴ MESZLÉNYI Artúr (2): *A verseny szabadsága és tisztessége*. Iparjogvédelmi Egyesület, Budapest, 1929, 14.

²⁵ MESZLÉNYI (2): i. m. 110.

²⁶ MESZLÉNYI (2): i. m. 110.

meghatározott harmadikhoz vagy a közönséghez intézett nyilatkozat, amely megtörténtnek tekintendő, amint a címzetthez ér vagy nyilvánosságra kerül. Egyéb híresztelések: 1. olyanok, amelyek nem a címzetthez, hanem harmadik idegenhez jutottak; 2. bizalmas nyilatkozatok és 3. érdekvédő híresztelések.²⁷ A támadó cselekmény és egyéb híresztelés közt a különbség a következő: a támadó cselekmény önmagában sértő, és aki elköveti, nemcsak abbahagyásra, hanem kártérítésre is köteles.

Meszlényi Artúr megemlíti, hogy a hírnévrontásnál előfordulhat a védekező jelleg, azonban a védekező cselekménynek, ha jogos védelemként szeretnének arra hivatkozni, az elhárítás korlátain belül kell maradnia. Megengedett volt tehát a más által szándékolt hírnévrontás megakadályozása, hatásának kiegyenlítése, de nem volt megengedett annak más becsmérlésével való viszonzása.²⁸

Az *Iparjogi Szemle* visszatérően foglalkozott a tisztességtelen verseny kérdéskörével. Egyik számában az alábbiak találhatók: „Az anyagi nehézséggel küzd”, „Nincs a vállalat fenntartásához elegendő forgótőkéje”, „Minden áron elad, hogy felesége toalettjének költségeit és költséges passzióit fedezhesse”, „Áruja fabatkát sem ér”, „Nem szakember”, „Pontatlan munkás”, „Árai megbotránkoztatóak” kitételek híresztelése hírnév- és hitelrontás. A versenyküzdelemből azokat az eszközöket kell kikapcsolni, amelyekkel a versenytárs valamely tisztességesen dolgozó versenytársát valótlan adatok híresztelésével károsítja, a megengedett határt túllépő, jogosulatlan beavatkozásával versenytársát kereskedelmi, illetve ipari tevékenységének gyakorlásában korlátozza.²⁹

A hírnévsértés és hitelrontás kérdéskörének és korabeli joggyakorlatának alaposabb megismeréséhez álljon itt példaként néhány konkrét jogeset:

A Budapesti Iparkamara Jury XII. 18016. számú döntése alapján egy a felperes által indított ügyben az alperes ellenhivatkozása tekintetében lett kimondva, hogy alkalmas az alperes vállalat hírnevének és üzleti hitelének veszélyeztetésére az alábbi szövegű hirdetés: „Addig is, amíg ezért és régebbi reklámhajhászásaiért, továbbá a kereskedői tisztességbe ütköző eljárásáért illetékes tényezők előtt vonjuk felelősségre, óva intjük a közönséget, hogy ennek az üres és tisztességtelen reklámnak felüljön.”

A hirdetés az alperes múltját, üzleti tevékenységét általában olyan súlyos kritika tárgyává teszi, amely a jogos kritika megengedett határát túllépve alkalmas az alperes vállalat hírnevének megsértésére.³⁰

Egy másik jogeset felperese egy budapesti vegyészeti gyár, alperese pedig a Kelok Tintaüzem, amely szegedi székhelyű volt. A Kelok Tintaüzem egy körlevelet bocsátott ki, amelyben a saját tintakészítményének előnyeit hangoztatva azt állította, hogy a már ismert – szatócsoknál is kapható – belföldi tinták silány minőségűek, ebből adódóan a Kelok tinta forgalomba kerültéig a nagyobb igényű vevőkö-

²⁷ MESZLÉNY (2): i. m. 111.

²⁸ MESZLÉNY: A tisztességtelen..., 17.

²⁹ Hazai jogesetek. *Iparjogi Szemle* 1925, 6–7. szám, 22–24.

³⁰ Hazai jogesetek. *Iparjogi Szemle* 1925, 1. szám, 4. o., 11. ügy.

zönség kénytelen volt külföldi tintákat használni.³¹ „A Kúria kimondta végül, hogy a körlevél tartalma a Tvt. 13. §-ába ütközött, hiszen az a mások/versenytársak által gyártott tintákat az összehasonlítás kapcsán alsóbbrendűnek tüntette fel, és így ezzel a szintén tintát gyártó felperesnek jóhírnevét veszélyeztette.”³²

Egy másik ügyben a felperesek – hangos filmszínház üzemeltetői – tisztességtelen verseny megállapítását kérték a bíróságtól amiatt, hogy az alperesek – néma filmszínház üzemeltetői – a Hódmezővásárhelyen megjelenő *Reggeli*, valamint *Friss Újságban* „Tudja Ön, hogy mi a néma és hangos film között a különbség? Semmi! A hangos film némafilm, csak a némafilmet zenekar, a hangosfilmet pedig gramofonlemezzel szolgáltatott gépzene kíséri. Némafilmet látogasson, mert így a külföldön vásárolt gramofonlemez ára is városunkban marad!” tartalmú közleményt tettek közzé. A Szegedi Királyi Törvényszék meglátása szerint ez kimerítette a hírnévrontás tényállását. Indokolása szerint annak a közleménynek a tartalma, amely azt fejtegette, hogy a hangosfilm semmiben nem különbözött a némafilmtől, alkalmas volt a felperesek mozijának jó hírnevét veszélyeztetni, mert azt a téves hitet keltette a közönségben, hogy a felperesek csak gramofonnal kísért közönséges némafilmet játszottak le. Továbbá hangsúlyozta, hogy az ilyen téves hit keltése alkalmas a kellő műszaki ismerettel nem rendelkező s magát becsapottnak érzett közönség távoltartására, így a felperesek megkárosítására.³³

Egy másik jogesetben a felperesek a jogsértés abbahagyására való kötelezést kérték, mert szerintük az alperes temetkezési vállalat alkalmazottja a következő kijelentést tette: „Ne menjenek Kótihoz vásárolni, mert nincsen ott egy szék sem, amire a vendéget leültessék. Azon felül, ha még is vásárolnak valamit, nem azt adja ki, hanem kicseréli.”

A Gyulai Királyi Törvényszék az ügyben megállapította, hogy az alperes alkalmazottja a kijelentését „a munkaadója áru kelendőségének a fokozása végett, a vásárolni szándékozók előtt, tehát nyilvánvalóan versenyző céllal tette”. E magatartás kétségtelenül alkalmas volt arra, hogy a felperes versenyvállalatának hírelét és jó hírnevét veszélyeztesse vagy csökkentse.³⁴

4. Zárásként egy mai napig említett eset

A korabeli Magyarországon két jelentős versenytárs készített szalámit. Pick Márk terménykereskedő 1869-ben alapított céget, és szalámit kezdett készíteni. Másfél évtizeddel később olasz szakmunkásokat alkalmazott, és Pick Márk Szalámigyárként szalámimanufaktúrát hozott létre. A szalámit lóbélbe töltötték, finom fűszer-

³¹ KRUSÓCZKI Bence: A tisztességtelen verseny a Szegedi Királyi Ítéltábla joggyakorlatában. *Acta Universitatis Szegediensis. Forum: publicationes discipulorum iurisprudentiae*, 2018, 264–266.

³² KRUSÓCZKI: i. m. 265.

³³ KRUSÓCZKI: i. m. 265.

³⁴ KRUSÓCZKI: i. m. 265–266.

keverékkel ízesítették, és nemespenésszel érlelték. A Pick szalámi a XX. század elején rangos kitüntetésekert nyert el, ismert márka volt a magyar fogyasztók számára. Párhuzamosan egy másik vállalkozás is szalámigyártásra adta a fejét, Herz Ármin hajózási vállalkozó olasz mesterektől leste el a szalámigyártás módját, és 1888-ban alapított vállalatot. A nemespenésszel borított Herz téliszalámi is sikertermék nagydíjat kapott a Millenniumi Kiállításon 1896-ban, de 1900-ban a Párizsi Világkiállításon is. A Herz szalámi a Pickhez hasonló népszerűsége miatt, kedvelték a császári udvarban is. Az 1922-től részvénytársaságként működő, 100-150 munkást foglalkoztató cég a harmincas években konzervgyártással is foglalkozott. A Pick szalámit 1917-ben védjeggyel látták el, s a gyár az iparág vezető helyére került. A harmincas években meghódította a tengerentúli piacokat is, s igazi világmárkává vált.³⁵

Kuncz Ödön pedig így emlékezik: „A befektető óvatos, nem gyalázza, mázolja be nyíltan a kellemetlen versenytársat, hanem ravasz szemforgatással. A budapesti Herz Szalámigyár csak azt az ártatlan pletykát terjeszti, hogy amióta a Pick Szalámigyár Szegeden működik, 20 km-es körzetben nem lehet egyetlen macskát látni.”³⁶

Hogy ez a vélhetően valótlan tény hogyan befolyásolhatta, veszélyeztette a Pick jó hírnevét vagy hitelképességét, arra csak következtethetünk érdemi bírósági döntés ismerete nélkül. A harmincas években közszájon forgott ugyanis egy vicc, amely szerint két dolgot nem lehetett tudni az adott korban: az egyik, hogy Bethlen István miniszterelnök mit forgat éppen a fejében, a másik, hogy mi van a Pick szalámiban.

Összegzés

A tanulmány rávilágít, hogy nemcsak diplomáciai kötelesség, hanem „belső” kényszer – külön e célból egyesület alakult hazánkban – is ösztönözte a magyar jogalkotót a tisztességtelen verseny elleni tételes jogi fellépésre, amely 1923-ban ért révbbe. A hivatkozott jogesetkből jól látható, hogy igen gyakori volt a hírnévrontás és hitelrontás a hazai üzleti életben, amely ellen a törvény igyekezett megfelelő védelmet biztosítani, a küzdelem sikerét pedig a bírói és a *jury gyakorlat* is elősegítette. Már a korabeli joggyakorlatban megjelenik például a reklámozás útján elkövetett hírnévsértés, ami ellen a hatályos versenytörvény csak néhány éve ad tényállásszerű jogi védelmet.

Az első jogi szabályozás és annak joggyakorlata eredményes lehetett – igaz, közbeiktatódott a hosszabb szocialista időszak is –, mert a hatályos versenytörvény életbe léptetése (1996) óta, sokáig csak néhány jogsértéssel találkozhattunk a magyar üzleti életben. Így a korabeli példák és kommentármagyarázatok számos, igen hasznos adalékot szolgáltatnak, például segítenek a hírnévsértés és hitelrontás elhárításában, rávilágítanak a védekező hírnévsértés példájára, támpontokat adnak a támadó, valamint a híresztelő magatartások megkülönböztetéséhez.

³⁵ *Pick-Herz*. <https://hvg.hu/magyarmarka/20050329pickherz>, 2021. szeptember 19.

³⁶ KUNCZ: i. m. 173.

Jogszabályok

- [1] 1914. évi XLI. törvénycikk.
- [2] 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről.
- [3] 1923. évi V. törvénycikk Indokolása.
- [4] A nemzetközi megegyezések becikkelyezéséről szóló 1913. évi VIII. törvénycikk.

Felhasznált irodalom

- [1] KRUSÓCZKI Bence: A tisztességtelen verseny a Szegedi Királyi Ítéltábla joggyakorlatában. *Acta Universitatis Szegediensis. Forum: publicationes discipulorum iurisprudentiae*, 2018, 245–269.
- [2] KUNCZ Ödön: *Életem*. Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.
- [3] MESZLÉNY Artúr: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény (1923. évi V. törvénycikk) magyarázata*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat kiadása, Budapest, 1923.
- [4] MESZLÉNY Artúr: *A verseny szabadsága és tisztessége*. Iparjogvédelmi Egyesület, Budapest, 1929.
- [5] *Pick-Herz*. <https://hvg.hu/magyarmarka/20050329pickherz>, 2021. szeptember 19.
- [6] Az Iparjogvédelmi Egyesület tisztújítása. *Iparjogi Szemle* 1925, 1. szám, 2.
- [7] Hazai jogesetek. *Iparjogi Szemle* 1925, 6–7. szám, 22–24.
- [8] Szemle. *Jogtudományi Közlöny* 1923, 5. szám, 40.
- [9] Jogirodalom. *Jogtudományi Közlöny* 1923, 16. szám, 125–127.